

Escola degradada

El *Diccionari de la literatura catalana* diu que Jeroni Ardèvol fundà a Barcelona, el curs 1532-1533, una escola d'humanitats adscrita a la universitat amb M. Ivarra, Cosme Mestre i Arnau de Sant Joan. No devia ser gaire important perquè l'article dedicat a Martí Ivarra –els dos fundadors restants no hi tenen entrada– no en fa cap esment.

S'han begut l'enteniment

Umberto Eco (*El cimitero de Praga*) reproduceix un dibuix d'Honoré Daumier titulat, en l'italià de l'autor, *E dire che si sono persone che bevono assenzio in un paese che produce buon vino come questo!* Random House Mondadori, a través de la traductora Carme Arenas, converteix el "bevono assenzio" –és a dir, 'beuen absenta'– en "venen absenta".

Escenari canviat

Josep Miquel Sobrer (*La poesia dramàtica de Josep Maria de Sagarra*, Galerada) diu que Sagarra va estrenar *La careta*, obra del 1924, al Teatre Català Romea. La va estrenar el Teatre Íntim d'Adrià Gual a la Sala Miria.

Refrany enigmàtic

El DIEC2 inclou sorprenentment, a l'entrada *gent*, el refrany "Gent del Camp gent del llamp", cosa insòlita al Fabra, i el fa passar com si fos una expressió més, entre "gent de ploma" i "la meva gent". Per a acabar-ho d'adobar, no el vol definir, només diu a quines persones es refereix: "Gent del Camp de Tarragona". Potser perquè els responsables del diccionari pensen que no cal definir-lo, que tothom sap que si s'aplica als habitants del Camp de Tarragona és, com recull l'Alcover-Moll, a causa de llur caràcter enèrgic i emprenedor. Sorprenen l'interès dels autors del DIEC2 per incloure el refrany. Fins a cert punt. La introducció del DIEC2 apareix signada, el 18 d'agost del 2006, per Joan Martí i Castell, president de la Secció Filològica del IEC, des de... Tarragona.

L'estudi d'un receptari català del XVII mostra el pes de la religió i la màgia en la medicina popular

L'estudi d'un breu receptari de remeis casolans, copiat entre final del segle XVI i principi del XVII per l'agutzil reial i notari Joan Saló i Estrader, natural de Sant Martí Vell, municipi empordanès adscrit al Gironès, ha permès de confirmar a l'historiador Pep Vila el pes que la religió, el pensament màgic i les supersticions tenien en la medicina popular. L'aplec de receptes, donat a conèixer per Pep Vila a través de la col·lecció "Història de Girona" de l'Ajuntament de Girona, amb el títol *El receptari de medicina popular i supersticiosa (1580-1620)*, de Joan Saló i Estrader, evidencia la poca repercussió que tenien a casa nostra els principals corrents científics europeus de l'època. Llavors, la Inquisició restringia la circulació de llibres científics i Felip II havia prohibit als seus súbdits que anessin a estudiar a les universitats estrangeres per a evitar que s'encomanessin de les doctrines luteranes.

El receptari pertany al fons documental de l'Arxiu Històric Municipal de Girona. És recollit en un típic quadern de notes familiars que conté, a més, registres familiars, anotacions sobre lloguers, compres, vendes, factures, pagaments de soldades o detalls de béns que la família posseïa a Barcelona i a Sant Martí Vell. I també notes de viatges i dietes que Joan Saló cobrava pel seu ofici d'agutzil. Saló escortava personalitats, es desplaçava arreu de Catalunya i va arribar fins a Tolosa de Llenguadoc. I també perseguí bandolers com el famós Rocaguinarda.

El receptari s'obre amb una "oració molt devota per a curar qualsevol nafra", escrita en castellà, però després l'agutzil es passa al català quan es tracta de transcriure les fórmules. De totes maneres, tornarà més d'una vegada a les oracions, fins i tot en català i llatí, per "no ser vençut en brega" o "per a febres". Moltes oracions es recomanen per a fer un bon camí o per a passar un punt perillós ple de bandolers.

Les malalties que preocupaven més el copista del receptari, i, se suposa, la gent en general, eren la de la sang que no es podia estancar, l'embriaguesa, les febres, els cucs, el dolor en general, el restrenyiment, el mal de pedra i els problemes de la vista i de la sordesa. Llavors, una cosa ben acceptada era la pràctica de la sagnia. El receptari n'aconsella tres l'any, en èpoques concretes. També hi ha remeis per a caminar sense cansar-se, eliminar les puces i les mosques de casa.

Som encara, diu Pep Vila, en el món dels apotecaris medievals que Bernat Metge va escarnir.

Algunes de les receptes podrien perfectament ser aplicades avui dia pels qui creuen en la medicina natural, però alguns dels preparats mereixen escassa credibilitat, com l'ús d'excrements i d'òrgans d'animals.

Pel que fa a la llengua del receptari, Pep Vila pensa que és una còpia d'un altre d'anterior, possiblement de la primera meitat del segle XVI, amb algunes incorporacions posteriors. Per això s'hi observen molt poc castellanismes. L'autor distingia perfectament entre el català familiar, el castellà del seu ofici i el llatí eclesiàstic.

Sant Sebastià i sant Roc, advocats contra la pesta. El box, del segle XVI il·lustra l'edició del receptari.